

REGIONAL

MOLDOVA, EXCEPȚIE DE LA REVOLUȚIA PORTOCALIE?

Alegerile din Ucraina și Georgia au deschis ușa spre Europa a unor țări care păreau pierdute pentru totdeauna în zona gri. Moldova nu pare să le calce pe urme. Schimbarea din aceste țări a beneficiat de un context revoluționar explicat prin existența unei "infrastructuri a schimbării", care a fost atât de solidă încât forțele reacționare au fost înfrînte atât organizațional cât și ideologic. Secțiunea de față a acestui raport va încerca să răspundă la întrebarea dacă aceste condiții care ar permite schimbarea de regim există în prezent în Moldova.

Niște comuniști din ce în ce mai europeni

Presa aservită puterii a acuzat în 2004 o "conspirație" a Occidentului care ar pregăti o "operațiune specială" în Moldova numită "revoluția florii-soarelui"¹². Analiztii independenți au arătat însă că schimbările radicale în Moldova nu pot avea loc decât în condițiile existenței unui consens puternic între lideri locali și străinătate, consens bazat pe obiective și valori comune.

Dar care lideri locali ? Partidul comunist de guvernământ și-a anunțat deja intenția:

- de a adera la Uniunea Europeană;
- de a moderniza țara;
- de a reglementa prin internaționalizare nesfârșitul conflict trans-nistrean.

¹² Agenția oficială de știri Moldpres a lansat acest zvon în vara anului 2004 acuzând forțe din Occident că ar intenționa transferarea modelului "Revoluției Rozelor" din Georgia în Moldova sub denumirea de "Revoluția Florii-Soarelui", acest subiect rămânând unul fierbinte în presa guvernamentală până în momentul Revoluției Portocalii din Ucraina.

Liderii comuniști au conștientizat deci că o opoziție la “semnalele Europene” ar fi inutilă, chiar președintele Voronin, după o serie de comentarii negative¹³, declarându-și dorința de a vedea Moldova pe deplin integrată în UE. Speranța că într-o zi vor fi parte a clubului European al “securității și prosperității” poate fi suficientă pentru a transforma un partid comunist, cum s-a întâmplat deja în Europa centrală și în România. Sondajele arată că 80% din repondenți consideră integrarea europeană ca un fenomen pozitiv iar 40% cred că aderarea la NATO este benefică, ceea ce face argumentele privind locul predestinat al Moldovei alături de Rusia cel puțin ridicole. Așa cum s-a observat în timpul alegerilor locale din mai 2003, Partidul Comunist Moldovenesc a “furat” numeroase slogane ideologice din tabăra Opoziției pentru a crea o imagine pro-europeană și pentru a-și spori influența în cadrul unui segment de votanți reformiști, deschiși Europei și dezvoltării. Tocmai aici se pot identifica cauzele rezistenței și particularitățile Partidului Comunist : o capacitate cameleonică de a se adapta schimbărilor rapide care au loc în Moldova. Acest fapt a fost demonstrat de curând de către președintele Voronin care, după întâlnirea cu președintele Băsescu, a fost invitat la Kiev pentru a asista la numirea oficială a președintelui Iushchenko, dorind să arate că nu este obligatoriu ca schimbarea de putere să se facă printr-o revoluție „portocalie” ci poate surveni pașnic prin reorientarea sa.

În paralel cu deteriorarea graduală a relațiilor cu Moscova, Președinția (cu rol covârșitor în influențarea politicilor Partidului Comunist) a realizat că ideologia stângistă poate fi inteligent raportată la ideologia partidelor de stânga din Europa iar discursul “intern”, ținând în mod tradițional o populație needucată și îmbătrânită, poate fi ajustat sau chiar schimbat. Totuși, liderii Partidului Comunist nu au renunțat încă la marca de “comuniști” dar mulți explică această tergiversare a situației de fapt nu prin prisma prozelitismului ideologic Marxist-Leninist ci mai degrabă din motive de conservare a electoratului. Este de aceea destul de clar de ce comuniștii au adoptat la ultimul congres ordinar o serie de modificări ale platformei politice care includ printre altele (recunoașterea proprietății private, pluralismul politic, integrarea Europeană), puncte compatibile cu socialismul suedez sau italian dar mai puțin compatibile cu socialismul din fosta Uniune Sovietică. Mulți au observat cu satisfacție că majoritatea promisiunilor făcute de către comuniști în 2001 au fost eliminate de pe agenda politică a partidului, în timp ce menținerea altora – aderarea la Uniunea Rusia-Belarus sau rezolvarea conflictului din Transnistria – a fost motivată de nostalgia votanților tradiționali ai Partidului Comunist care au mari dificultăți să accepte că nostalgiile nu constituie o alternativă credibilă la capitalism și la integrarea europeană.

În acest context miza alegerilor din martie 2005 din Moldova poate să nu fie Europa, pentru care se declară ambele părți, și un element esențial al Revoluției portocalii riscă să lipsească. Curentul revoluționar declanșat de Tbilisi și Kiev a avut deja un mare impact asupra deciderii viitorului european al Moldovei, oferind excelentă oportunitate de a rezolva interminabilul conflict privind granițele de stat cu Ucraina. Spre deosebire de Ucraina unde există o divizare clară între Estul industrializat, susținător al lui Ianucovitch și Vestul predominant agricol și naționalist care l-a susținut pe liderul Iushchenko, clivajele electorale din Moldova sunt mai puțin ideologice și mai degrabă sociale și lingvistice. Moldova are cel mai mare procent de populație rurală din Europa și a reușit să devină cea mai săracă de pe continent. Criticați că au reintrodus vechiul sistem de împărțire administrativă pe raioane, comuniștii au reușit să-și întărească filialele locale și să

¹³ În aprilie 2001 Voronin a declarat că Republica Moldova va deveni o Cuba a Europei. O lună mai târziu, într-un interviu acordat unei agenții ruse de știri a declarat că dacă Partidul Comunist va pierde alegerile în Moldova, tancurile NATO vor fi aduse la 200 km de Moscova, la Briansk.

centralizeze¹⁴ puterea administrativă extrem de mult. După ce oficialii Consiliului Europei au criticat acest sistem în nenumărate ocazii și au cerut puterii să redeseneze organizarea administrativă, după mai multe mese rotunde care au avut loc în februarie-martie 2004, oficialii guvernamentali și parlamentarii comuniști au decis într-un final să urmeze spiritul Cartei Europene privind Guvernarea Locală (ratificată în 1997) și s-au angajat să facă reforma administrativă după alegerile din 2005. Reprezentanții Fondului Monetar Internațional și Băncii Mondiale nu au agreat reforma propusă din cauza lipsei unor previziuni clare a modului de implementare dar și a avantajelor sociale și economice implicate.

Configurația electorală actuală

Din cauza unui prag electoral foarte ridicat (3% pentru candidații independenți și 6% pentru partidele politice) mulți votanți și-au pierdut încrederea în alegeri și în reprezentativitatea acestora. Dar fracturile ireconciliabile din rândul Opoziției și lipsa unității sale explică la rândul lor existența unui segment important de votanți indeciși (35%). Comparând barometrul Institutului de Politici Publice din noiembrie 2004 cu sondajul IRI/Gallup din decembrie 2004 putem observa ușoare scăderi de procente la ambii rivali: în timp ce Partidul Comunist a ajuns la un scor de 39% iar Moldova Democrată la 13%, popularitatea Partidului Popular Democrat Creștin este în continuă creștere atingând 15% iar Partidul Social Democrat 8%. Liderii Opoziției refuză să conștientizeze că au pierdut alegerile din 2001 din cauza disensiunilor lor interne. Neîncrezători că vor putea învinge regimul comunist de unele singure, partidele de opoziție au format o coaliție care este în continuare slabă și necunoscută publicului.

Moldovei îi lipsește acel lider de opoziție credibil care a existat în Georgia sau Ucraina. Nici un lider al Opoziției nu se bucură de susținerea largă a populației și nu este cotelat ca lider național. Cu excepția lui Serafim Urechean (14%), plasat al doilea în sondaje după Voronin dar la o distanță semnificativă de 26%, ceilalți lideri ai Opoziției trec aproape neobservați în spectrul electoral (Dumitru Braghîș – 4%, Oleg Serebrian – 3%, Oazu Nantoi – 3%)¹⁵. În ciuda unei popularități importante (9%), popularitatea lui Iurie Roșca este umbră de gradul mare de neîncredere în acesta (41%), urmat de Voronin (15%) și Braghîș (5%).

Moldova are în schimb tradiție la un alt element al revoluției portocalii, mișcările de stradă. Acestea au căpătat notorietate în ultima decadă datorită valurilor succesive de proteste ale populației, greve studențești, demonstrații nesfârșite similare celor din Kiev sau Tbilisi. În 1995, studenții moldoveni au protestat timp de 2 luni împotriva introducerii manualelor de istorie moldovenești în locul celor românești iar în 1999 studenții au protestat aproape o lună împotriva anulării unor ajutoare sociale, ajungându-se la ciocniri dure cu forțele de poliție. Eliminarea unor „privilegii” sociale ale studenților a condus la proteste mult mai spectaculoase decât cele organizate de către simpatizanții partidelor de Opoziție.

¹⁴ În martie 2003 o lege a guvernării locale a fost adoptată în ciuda opoziției înverșunate a partidelor de opoziție și a asociațiilor administrației locale. Această reformă prevedea ca cele 10 județe din Moldova să fie înlocuite de 32 de raioane. Această reformă a schimbat reformele guvernelor anterioare care stabiliseră o reformă administrativă agreată de comunitatea internațională. Pentru a-și îndeplini obiectivul, partidul de guvernământ a inițiat mult contestata reforma a administrațiilor locale, reformă care prevedea o redivizare a țării dar și o limitare a competențelor autorităților locale în materie de finanțe locale, taxare și descentralizare decizională.

¹⁵ Sondaje IRI și State Baltice/ Gallup, *Studiul asupra votanților din Moldova*, noiembrie 2004

Începând din luna ianuarie 2002, Opoziția a creat un "oraș de corturi" în fața a Președinției și Parlamentului protestând împotriva violării drepturilor culturale ale românilor moldoveni până în momentul în care Ministerul Educației a anulat deciziile nepopulare. Partidul Comunist a renunțat la retorica pro-europeană și la gloriosul "pact social" inițind o campanie de eliminare a profesorilor pro-români din universități și a cursurilor acestora și acuzând în paralel o campanie intervenționistă a țărilor vecine cu scopul "spălării creierelor". Aceste proteste au fost atât de puternice încât foștii președinți Snegur și Lucinschi au admis că scăderea credibilității lor a fost cauzată în principal de resentimentele exprimate de stradă. De fiecare dată când ies în stradă oamenii exprimă un apel negativ care se reflectă îndeobște în votul de protest din alegeri. Ca o consecință a protestului de stradă care a durat aproape 3 luni în 2004, președintele Voronin a refuzat în cele din urmă să semneze Memorandumul Kozak¹⁶. Protestele au servit președintelui ca scuză pentru refuzul de a semna Memorandumul, fapt care i-a înfuriat pe consilierii președintelui Putin care l-au acuzat pe Voronin ca fiind „iresponsabil și inconsistent”. Acest din urmă eveniment a fost comentat de analiști ca fiind momentul în care Voronin și-a construit imaginea de „salvator al țării” în fața comploturilor externe.

Așa cum era de așteptat, lista electorală a comuniștilor îl are în frunte pe Președintele Moldovei, Vladimir Voronin, care este urmat de Președintele Parlamentului, Eugenia Opstapciuc, de Prim Ministrul Vasily Tarlev și alți miniștri. Faptul că aceste personalități ocupă primele 20 de locuri ale listei este un indicator al mizei electorale a comuniștilor, care se vor baza pe rezultatele pozitive ale propriei guvernări, obținute în special în zona economică și socială: creșterea PIB, creșterea pensiilor și salariilor, dar și încercarea de igienizare a partidului prin eliminarea corupților din conducere. Programul politic al Partidului Comunist Moldovenesc nu aduce la rândul său surprize. Principalele puncte sunt legate de: protecția legală și socială a emigranților moldoveni care muncesc în străinătate, creșterea salariului mediu la 300\$ (în prezent acesta este 100\$), triplarea salariilor și a pensiilor muncitorilor și pensionarilor, mărirea numărului de locuri subvenționate pentru învățământul superior. Se pot remarca schimbări importante în viziunea de politică externă a partidului, unde, spre deosebire de 2001, comuniștii par să renunțe la promisa aderarea la Uniunea Rusia-Belarus dar și la inițiativa care propunea ca limba rusă să devină a doua limbă oficială a Moldovei.

Aceste două "scăpări", coroborate cu afișarea unei atitudini pro-europene în 2004 par să fi cauzat scăderea în sondaje a popularității partidului communist. Acei votanți care fuseseră în 2001 atrași de sloganele pro-ruse sunt dezamăgiți de abandonarea acestei linii politice dar acest lucru nu înseamnă o cădere sub 40% în preferințele electoratului, procent care va permite comuniștilor să obțină o mare parte din „prăjitură”, concretizată într-un număr semnificativ de locuri în noul Parlament. Este de presupus că, chiar dacă nu vor avea un succes similar celui din februarie 2001, aceștia au șansa să obțină cel puțin o majoritate parlamentară simplă, majoritate care le va permite să desemneze președintele Parlamentului dar și să alcătuiască majoritatea Executivului, pe care îl vor domina confortabil.

Dar există numeroase probleme nerezolvate de la precedentele alegeri care reprezintă un handicap pentru partidul de guvernământ. Corupția a fost criticată de partidul de guvernământ numai atunci când aceasta era localizată la rivalii din Opoziție în timp ce corupția din propriul partid dar și din cadrul grupurilor de afaceri apropiate președintelui Putin a devenit etalon de moralitate. Mai mult, cei care au refuzat să se conformeze regulilor clanului au fost constrânși prin

¹⁶ 1-3 octombrie 2004, The Wall Street Journal Europe, An Opportunity on the Dniester, Vladimir Socor

mijloace aflate la îndemâna statului : impozitare exagerată și controale frecvente ale instituțiilor de control fiscal. Căutarea protecției în rândul nomenclaturii de partid, combinată cu numeroase forme de favoritism, acordarea de contracte pe bani publici fără licitație, plăți directe făcute de administrația centrală pentru „contracte strategice”, sunt forme ale unui „El Dorado” financiar găsit de partidul la putere, El Dorado ce permite susținerea unor interese corupte de clan și promovarea anumitor rețele oligarhice. Controlul justiției a permis Partidului Comunist să guverneze fără riscul de a fi deranjat de cineva pentru abuzurile comise de membri săi. Și mai abuziv este tratamentul aplicat mas-mediei și autorităților locale. Atacurile fizice asupra unor jurnaliști în iulie-august 2004 și demiterea protestatarilor din cadrul Televiziunii de stat au generat un scandal internațional preluat și investigat de Consiliul Europei și Convenției Europene pentru Drepturile Omului¹⁷.

Principalii trei competitori care formează polul anti-comunist sunt PCDP (fostul Front Popular), Partidul Social Democrat și Blocul Democrat Moldovenesc (include Partidul Democrat, Partidul Social Liberal și Alianța “Moldova Noastră”). O parte dintre acești competitori au punctat faptul că Moldova va urma Ucraina iar culoarea “portocalie” va deveni simbolul Partidului Creștin Democrat Popular. Sondajul de opinie publică din decembrie 2004 pentru țările Baltice a evidențiat o creștere a intenției de vot pentru PCDP (15%) în alianță cu PSD (8%), în timp ce BDM și-a conservat cele 14 procente. Cu toate acestea surprinzător rămâne în continuare numărul de non-răspunsuri (37% în martie și 35% în noiembrie 2004). Sondajul atestă declinul partidului care conduce Moldova, Partidul Comunist Moldovenesc (de la 47% în luna martie la 38% în noiembrie), dar cu toate acestea diferența între comuniști și opoziție se menține la peste 20%. Unii analiști politici explică această diferență prin neînțelegerile interne care au existat la nivelul largului bloc electoral în ceea ce privește acordurile pre-electorale, prin instabilitatea și indecizia liderilor de a a-și unii eforturile pe termen lung în vederea câștigării alegerilor. Lipsa unei strategii electorale de lungă durată precum și vizibilitatea scăzută a liderilor politici nu au reușit să confere o identitate politică puternică blocului electoral în rândul alegătorilor.

Poate cea mai importantă greșeală politică pe care a făcut-o Blocul a fost susținerea primarului Chișinăului, Serafim Urecheanu ca liderul politic reprezentativ al alianței. După cum au demonstrat evenimentele ulterioare, Urecheanu a devenit ținta predilectă a campaniei împotriva corupției, inițiată și susținută de partidul comunist. Datorită acestui fapt Urecheanu s-a găsit în postura dificilă pe de o parte de a respinge acuzațiile ce i s-au adus, iar pe de altă parte de a articula și a comunica potențialilor votanți un mesaj coerent, reprezentativ pentru blocul de centru liberal, social-liberal și democrat.

Spre deosebire de Bloc, creștin democrații au fost primii care a reacționat la evenimentele din Ucraina și Georgia și care a adoptat culoarea portocalie ca simbol al campaniei electorale a creștin-democraților, după ce partidul adoptase vestimentație de culoare portocalie și proclamase portocaliul ca fiind culoarea victoriei în viitoarele alegeri.

Una dintre concluziile sondajului de opinie publică din Țările Baltice/IRI arată că cea mai mare încredere în PCM o au votanții cu vârsta peste 50 de ani și populația din zonele rurale; votanții mai tineri și rezidenții în mediul rural care exprimă o puternică identitate românească au încredere creștin-democrați; în

¹⁷ Concluziile articolului 19 sună astfel: abuzurile autorităților publice nu au fost doar violări ale libertății de exprimare ci și subiect de tratament abuziv, sancționat de Articolul 3 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului (ECHR), Articolul 7 din Convenția Internațională privind Libertățile Politice (ICCPR) și Convenția Europeană împotriva Torturii și Tratatelor Inumane și altor Pedepse (CAT); dar și dreptul de securitate al persoanei protejat de Articolul 5 al ECHR și Articolul 9 al ICCPR.

Blocul Democratic Moldovenesc au încredere în special cei mai tineri precum și autoritățile locale care au o orientare democratică; în timp ce în Partidul Social Democrat cea mai mare încredere o au votanții cu vârste cuprinse între 30-50 de ani și populația rurală.

Dar care sunt de fapt cei mai importanți susținători ai schimbării puterii? Grupul cel mai numeros care se simte amenințat de puterea comunistă este format în special din intelectuali, clasa de mijloc, reprezentată de manageri și directori de întreprinderi, experți, avocați și intelectuali reprimați de actualul regim, care încearcă să își promoveze interesele de clasă la nivel politic. Principala sursă de nemulțumire a acestui grup este reprezentată de caracterul intervenționist, incompetența și aroganța manifestată de noua clasă conducătoare prin intermediul funcționarilor membri de partid care au invadat și controlează viața publică în Moldova. Evaziunea fiscală practică de acești credincioși membri de partid, taxele indirecte aplicate firmelor pentru a susține diferite proiecte ale conducătorilor comuniști au reprezentat mai degrabă o regulă decât o excepție în ultimii 4 ani de guvernare. Paralel cu aceste acțiuni, persecuțiile și arestările la care au fost supuși liderii opoziției au avut un efect demonstrativ și au întărit autoritatea de decizie a Președintelui Voronin, care este în același timp și Secretarul General al Partidului Comunist.

Un al doilea grup de nemulțumiți îl reprezintă studenții care în mod repetat au fost etichetați ca fiind simpatizanți ai facțiunilor politice anti-statale și al căror vot este clar anti-comunist. Libertatea, regulile democratice și legitimitatea contează într-un stat care se învecinează cu NATO iar din 2005 și cu Uniunea Europeană.

Un al treilea grup de nemulțumiți este format din cei care trăiesc de pe urma banilor trimiși din străinătate de rude și familie, dar care au puține de spus în ceea ce privește instabilitatea instituțională. Pentru mulți dintre aceștia, retorica oficială privind rata de creștere a PIB este o glumă care îndepărtează și mai mult discursul politic de realitate.

Cel de-al patrulea grup de nemulțumiți poate fi identificat cu vorbitorii de limbă rusă care sunt afectați de schimbarea bruscă a priorităților politice ale președintelui Voronin.

Este puțin probabil că activiștii acestor grupuri să se unească precum proletarii din toate țările sub un vechi slogan comunist. Dar erodarea și slăbirea grupului de susținători al PCM este indiscutabilă. În plus, opoziția nu are nici o șansă să schimbe Legea Electorală prin creșterea numărului de votanți la viitoarele alegeri electorale cu rezidenții care trăiesc în afara granițelor Moldovei și nici nu vor putea reduce pragurile electorale stabilite pentru candidații independenți la 3%, pentru partide la 6% iar pentru alianțe la 9%.

Contextul regional

În timp ce mulți dintre occidentali sunt dornici să evidențieze înfrângerea colaterală pe care președintele Putin a suferit-o în alegerile din Ucraina, sunt foarte puțini cei care au remarcat rapida transformare a vechilor obiceiuri ale conducerii ruse într-o combinație de capitalism protecționist și imperialism. Nu trebuie neglijat faptul că de-a lungul întregului proces electoral din Ucraina, Vladimir Putin nu a încercat să își ascundă sub nici o formă simpatia unilaterală pentru unul dintre competitori: el a vizitat de două ori Ucraina pentru a-și manifesta suportul pentru Ianukovitch, în timp ce un număr impresionat de experți și consultanți de relații publice ruși apropiați președintelui Putin au jucat un rol major în elaborarea strategiei și mesajului de campanie al acestuia. Sute de milioane de dolari au fost investiți în alegerile din Ucraina, alegeri percepute ca o ultimă încercare a Rusiei de a-și demonstra forța geo-politică în ceea ce privește vecinătatea sa imediată, unde are deja graniță cu Uniunea Europeană.

Pe perioada protestelor din Kiev, Putin i-a recomandat președintelui în exercițiu Leonid Kucima, dornic de a-și obține o retragere cât mai sigură cu scopul de a acoperi diverse fapte de corupție, să declare victoria lui Ianucovitch lăsând să înțeleagă că nu acceptă sub nici o formă victoria lui Iushchenko. Acesta a fost probabil motivul pentru care Kucima a decis brusc să-și retragă sprijinul pentru Ianucovitch și s-a declarat în timpul celui de-al treilea tur de scrutin un apărător al opoziției.

Conștienți că pierd competiția geo-strategică în cadrul Comunității Statelor Independente în favoarea democrațiilor occidentale în special din cauza "sărăciei ideologice" a sistemului promovat, o parte din nostalgia ruși au cerut o rezolvare imediată și operațiuni ofensive. În particular, aceștia au cerut un comportament la fel de agresiv precum cel al Occidentului din Ucraina, cerând crearea de instituții, fonduri și programe de finanțare care să poată apăra „valorile euro-asiatice”, deși însăși politica Rusiei și valorile promovate sunt destul de neclare¹⁸. Dată fiind abordarea autoritaristă și supra-centralistă a Kremlinului, abordare ce împiedică orice inițiativă de reformare și democratizare, Rusia își va continua retragerea strategică în spațiul ex-sovietic¹⁹.

Analiztii cred că prin eșecul lui Putin de a-și impune candidatul în alegerile din Ucraina se încheie de fapt și „era” Rusiei imperialiste în zonă iar eșecul altor proiecte anunțate de Putin pare să ducă la aceste concluzii. Proiecte precum orientarea fundamentală spre China în politica externă sau folosirea instrumentelor economice pentru a constrânge și obține loialitatea vecinilor revoltați s-au dovedit ineficiente și au implicat o serie de riscuri care nu au fost conștientizate de către administrația rusă²⁰. Recentul eșec al Kremlinului în „bătălia pentru Ucraina”²¹ constituie o radiografie a politicilor inițiate de Rusia în relația sa cu fostele state sovietice. Poate oare autoritara Rusiei să creeze un model alternativ lărgirii europene în spațiul ex-sovietic? Poate Moscova să regândească și să-și revizuiască poziția de fost imperiu păstrându-și în același timp „rațiunea de a fi” în continuare o putere importantă care să poată concura UE și Statele Unite în privința modelelor de dezvoltare care ținesc fostele state sovietice? E limpede, nu pentru mult timp de acum încolo.

Contrar celor întâmplătoare în Ucraina, bătălia din Moldova nu este doar o confruntare logică a disputei dintre democrați și autoritarieni care se poartă în statele fostei Uniuni Sovietice ci și un instrument important pentru a testa posibilitatea de a rezolva conflictul transnistrean unde regimul separatist de la Tiraspol a preluat prin forță de mai bine de 13 ani o porțiune importantă din teritoriul moldovenesc. Transnistria a fost de fapt „mărul discordiei” între Moldova și fosta elită politică din Ucraina, elită care a refuzat repetat orice inițiativă menită să instaureze un control la granița acesteia cu Transnistria. În momentul în care președintele Iushchenko va fi convins de către UE și Statele Unite să închidă granița cu ucrainiano-transnistreană, locul pe unde s-a desfășurat trafic de arme, mașini și droguri și care a permis lui Smirnov să se îmbogățească peste măsură, puterea acestuia din urmă se va prăbuși iar regimul său va dispărea. Poziția lui Smirnov este slăbită și din cauza identificării acestuia cu Kremlinul care a contat

¹⁸ Moskovsky komsomolets, 21 decembrie; "Dacă nu vom oferi un model economic viabil și atractiv, statele CSI se vor reorienta către UE" conchide specialistul rus Sergei Karaganov (Nezavisimaya gazeta).

¹⁹ Analistul politic Vitaly Tretyakov spune că, "Noi (Rusia) nu avem nimic de oferit care să fie egal în importanță cu comunismul sovietic sau liberalismul occidental" (Expert, 6 decembrie 2004).

²⁰ [United Press International](#), 19 Января 2005, Robin Schefred, la sfârșitul Rusiei imperialiste'

²¹ 'Niciodată nu spune niciodată' – Revoluția din Ucraina și renașterea democrației, de CLAUDIA ROSETT Miercuri, 15 decembrie 2004 12:01 a.m. EST

extrem de mult din punct de vedere militar, politic și economic în regiune în timp ce Ucraina a fost un factor critic de sprijin și stabilitate.

Imediat după alegerea lui Iushchenko, președintele Voronin a declarat că așteaptă sprijin de la noua conducere ucrainiană pentru a recâștiga controlul asupra Transnistriei. Reacția oficială a Kievului a venit odată cu primele măsuri care prevedeau ca fiecare transport ce trece prin vama ucrainiană spre Transnistria să posede acte doveditoare de la vama moldovenească²², astfel condiționând fiecare act de export al Transnistriei de autorizarea guvernului din Moldova. Mulți au interpretat noua prevedere ucrainiană ca o condiționare a UE pentru verificarea mărfurilor care intră sau tranzitează numai zona transnistreană. Regimul separatist din Transnistria pare să fie unul din marii perdanți ai Revoluției "rozelor" din Ucraina și pe bună dreptate, există un șir lung de argumente care ar trebui să prost-dispună pe Smirnov și acoliții săi în condițiile în care dispariția lui Kucima de pe scena politică a dus la dispariția unui număr impresionant de oligarhi și rețele clientelare. Mai mult, fraudele din alegeri nu va fi ușor iertată în condițiile în care mulți observatori ai alegerilor au fost extrădați și abuzați, fapt ce a permis lui Ianukovitch să câștige în Transnistria scrutinul cu 98% din voturile exprimate.

Previzuni pentru perioada post-electorală

Postul de radio Libertatea anunța de curând rezultatele unui raport al Stratford Research Center care previziona că în 2005 Statele Unite vor promova în continuare strategia de înlocuire a regimurilor pro-ruse cu regimuri pro-occidentale în fostele state sovietice. Centrul declară că aceste schimbări vor avea loc în Moldova, Armenia, Belarus și în alte state foste membre ale Uniunii Sovietice din Asia Centrală, cu rezerva că "nu toate aceste încercări vor fi reușite". Specialiștii americani sunt însă aproape siguri că se vor înregistra succese în Moldova și Armenia. Chiar în condițiile în care diferențele între Ucraina și Moldova sunt evidente, specialiștii nu își pierd tonul pozitiv în cazul acesteia din urmă. Revoluțiile populare nu reușesc întotdeauna de la prima încercare. Pe deasupra, democrațiile au nevoie de instituții care nu se pot întări decât în timp iar exemplele mass-media independente, puterii judecătorești neutre, autonomiei locale și pieței neafectate de intervenționismul Guvernului sunt evidente în acest sens.

În ciuda faptului că liderii comuniști se auto-declară „băieții buni” care vor ajuta Moldova să prindă ultimul tren spre integrarea europeană, apostrofările făcute de UE la reformele nedemocratice din 2002, 2003, 2004 inițiate de Partidul Comunist nu au reprezentat altceva decât răspunsul negativ dat aspirațiilor de integrare europeană. Retorica pro-europeană și pro-democratică a președintelui Voronin și a partenerilor săi din Guvern sau Parlament nu reușesc să ascundă pericolul care amenință Moldova – acela de a rămâne un outsider al procesului de lărgire europeană, delegitimând eforturile făcute până acum de a crea o Moldovă prosperă și condamnând implicit populația la un viitor obscur.

²² Chișinău, ianuarie 28 ([INFOTAG](#)).

AUTORI SI COLABORATORI

Acest raport a fost editat de următorii experți și colaboratori ai Societății Academice din România (SAR):

Alina Mungiu Pippidi (secțiunea Politică)
Sorin Ioniță (secțiunile Prognoze și Guvernare)
Igor Munteanu (secțiunea Regional)

Au mai contribuit: Suzana Dobre, Sorana Pârvulescu,
Emanuel Răuță, Laura Simionescu

Romanian Academic Society (SAR)
15 Petöfi Sándor
Bucharest 1, Romania
++4021-2221868
office@sar.org.ro
www.sar.org.ro